

Música per a tres moments de Nadal

El dossier del número 366 de la «Revista Musical Catalana» (desembre 2018) està dedicat a les tradicions musicals de Nadal. Pep Gorgori ens hi parla de les nades, que es començaven a cantar als segles V i VI, i de com una prohibició dictada a mitjan segle XVII en va afavorir la proliferació; ens recorda també que una de les més conegudes arreu del món, *Santa Nit*, compleix enguany dos-cents anys. Les tradicions musicals nadalenques, però, van molt més enllà de les nades; el dossier està dedicat també a altres rituals, especialment a un que va començar igualment ara fa dos-cents anys: la interpretació d'*El Messies*, un oratori de Setmana Santa pels volts de Nadal.

Diu Pep Gorgori: *“Fer regals de Nadal, muntar el pessebre, fer cagar el Tió i aplegar-nos per cantar nades, doncs, són costums socials que ens mantenen units i ens relliguen amb les generacions que ens han precedit”*. Ens afegim aquí a la tradició i us convidem a escoltar (i a cantar, si us hi animeu), tres peces que il·lustren tres moments de les celebracions nadalenques: el dia de Santa Llúcia, Nadal i la nit de Reis.

13 de desembre, dia de Santa Llúcia

*Perquè avui és Santa Llúcia,
dia de l'any gloriós...*

¿Qui no ha taral·lejat mai aquesta frase en veure al calendari la data del 13 de desembre? Aquesta data, festivitat de Santa Llúcia, assenyalava tradicionalment l'inici del període nadalenc; no fa tantes dècades que la Fira de Santa Llúcia al voltant de la catedral de Barcelona s'obria aquest dia i es tancava la nit de Nadal, i les famílies s'hi arribaven per comprar suro, molsa i figures per fer el pessebre. Aquesta escena és la que descriu el *Romanç de Santa Llúcia*, un poema escrit per Josep Maria de Sagarra el 1915 i musicat per Eduard Toldrà el 1924. La cançó es va estrenar aquell mateix any al Palau de la Música Catalana, interpretada per Emili Vendrell i Granados, i es va popularitzar de seguida. En aquests gairebé cent anys l'han cantada el bo i millor de la lírica catalana: Conxita Badia, Victoria de los Àngeles, Montserrat Caballé, Josep Carreras, Jaume Aragall... Però no és una peça del passat; els cantants joves continuen incloent als

seus programes el *Romanç de Santa Llúcia*, i aquí en tenim la prova: la interpretació del baríton Josep-Ramon Olivé i el pianista Jordi Armengol.

25 de desembre, Nadal

De nades que celebren específicament el naixement de Jesús, n'hi ha tantes que costa de decidir-se per una. Per contrast amb una cançó d'àmbit local com és el *Romanç de Santa Llúcia*, n'hem triat una gairebé tan internacional com *Santa Nit*; es tracta de *Joy to the world*, coneguda entre nosaltres com Joia al món.

*El cel se n'alegra, la terra hi fa festa,
bramula el mar amb tot el que s'hi mou,
jubilen els camps, amb tot el que hi ha,
criden de joia els arbres del bosc*

Aquests dos versicles del salm 96 de l'Antic Testament van inspirar a Isaac Watts el salm que comença amb les paraules "*Joy to the world, the Lord is come*", publicat el 1719 a la col·lecció *The Psalms of David*, que reescribia els originals adaptant-los als fets del Nou Testament. Com veieu, l'origen del text de la nadala és ben conegut, però l'autoria de la música no està tan clara; si més no, durant molts anys va estar atribuïda equivocadament a Georg Friedrich Händel. La partitura més antiga que se'n conserva es va publicar el 1842 a Boston, signada per Lowell Mason. Una nota a l'edició donava a entendre, o així es va interpretar, que era un arranjament d'una obra de Händel; com que les similituds de l'himne amb algunes parts d'*El Messies* són evidents, no es va posar en dubte l'origen barroc de la peça. Sembla, però, que la música era original de Mason i la nota indicava que s'havia inspirat en Händel per escriure-la.

Al més pur estil americà, *Joy to the world* l'han interpretada cantants lírics com Jessye Norman, *crooners* com Bing Crosby o Frank Sinatra, cantants pop com Mariah Carey o duets *crossover* com el format per Plácido Domingo i el cantant de rock Michael Bolton. Nosaltres us en proposem una versió ortodoxa, la interpretada pels Cambridge Singers i l'orquestra City of London Sinfonia, dirigits per John Rutter, un dels compositors més prolífics d'obres corals, autor també d'aquest arranjament.

5 de gener, nit de Reis

L'última festa de Nadal comença la nit de Reis, quan els nens se'n van a dormir després de deixar-ho tot preparat per rebre Ses Majestats; els costarà d'adormir-se i l'endemà es llevaran molt d'hora, il·lusionats. L'última cançó que us proposem fa referència a aquesta nit i, al contrari de les dues que hem escoltat, és pràcticament desconeguda. De fet, només n'hi ha un enregistrament.

Enric Granados només va compondre onze cançons en català. Millor dit, a hores d'ara només n'hi ha onze d'editades, que s'han anat trobant al llarg dels anys; se sap que se n'han perdut i qui sap si se'n trobaran més. La meitat de les que coneixem tenen lletra d'Apel·les Mestres; compositor i escriptor col·laboraven professionalment i eren, a més, veïns i bons amics, de manera que algunes d'aquestes cançons no estaven pensades per ser interpretades a sales de concerts, sinó en reunions familiars i privades. Aquest podria ser l'origen de les tres cançons inspirades en la nit de Reis, totes tres amb text de Mestres: *Cançoneta*, una cançó de bressol a partir d'uns versos no publicats, i *Cançó de gener I* i *Cançó de gener II*, totes dues a partir d'un mateix poema publicat al recull *Pom de cançons* el 1907 (es creu, però, que Granados va compondre les cançons uns deu anys abans).

La sabateta, la sabatona,

*la sabateta que empresona
ton peu galant, ton peu lleuger,
aquesta nit d'Epifania,
si fos de tu, la posaria
en la finestra del carrer.*

El poema parla d'una sabateta que s'omplirà de regals, la sabateta d'una nena que ja comença a inspirar cançons d'amor. El primer enregistrament de la segona versió de *Cançó de gener* es va publicar fa un parell d'anys; els intèrprets són la mezzosoprano Carol García i el pianista Rubén Fernández Aguirre. Vés a saber, potser passaran els anys i Granados i Mestres formaran també part de la nostra tradició musical nadalenca.